

3. Особи, засуджені за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення (розділ XIII Особливої частини КК України) [2].

4. Організатори та члени організованих злочинних груп і організацій (ст. 28 КК України).

5. Об'єкти профілактичного обліку, що визначені в ст. 6 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме:

а) засудженні, щодо яких є інформація про злочини, що готуються;

б) інших засуджених, які представляють оперативний інтерес при наявності для цього правових підстав [3].

6. Інші категорії засуджених, що визначені як суб'єкти протиправних діянь у відповідних законах (Закон України «Про тероризм»; Кодекс законів України про адміністративні правопорушення; Закон України «Про захист суспільної моралі»; інші).

Виходячи з цього та з метою приведення змісту індивідуального запобігання злочинам і правопорушенням, що мають місце в СІЗО, КВУ закритого типу, арештних домах і виховних колоніях, до вимог закону логічно було КВК України доповнити ст. 104-1 «Об'єкти запобіжної діяльності в колоніях», у якій визначити всі ті із них, які на сьогодні встановлюються на підставі підзаконних нормативно-правових актів, з урахуванням їх класифікації, яка здійснена у цій роботі.

Список використаних джерел

1. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01 грудня 1994 р. <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів : Закон України від 08 липня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 36. Ст. 317.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лип. 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 304.

Корольчук Віктор Володимирович,
провідний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник

ЗАВДАННЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. У даних тезах, на підставі вироблених в кримінології досліджень доведена необхідність проведення більш ефективної

діяльності з профілактики злочинності правоохоронними органами України. Окремлено основні завдання та елементи профілактики злочинності.

Ключові слова: профілактика злочинності, елементи профілактики, завдання профілактичної діяльності.

Summary. In these theses, on the basis of the researches made in criminology necessity of carrying out more effective activity on crime prevention by law enforcement agencies of Ukraine is proved. The main tasks and elements of crime prevention are outlined.

Keywords: crime prevention, elements of prevention, tasks of preventive activity.

Профілактика злочинності є системою державних і громадських заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію, послаблення причин і умов злочинності, утримання від злочинів і корекцію поведінки осіб, схильних до їх вчинення. Профілактична діяльність аналізується: за спрямованістю, механізмом дії, етапами, масштабом, змістом, суб'єктами та іншими параметрами. Заходи запобігання злочинності, їх зміст і характер цілком залежать від того, як визначаються причини останньої [1].

Ряд вчених, розглядаючи злочинність як соціальне явище, підкреслювали, що головним в її профілактиці є соціальна перебудова суспільства. Соціально-економічні, культурно-етичні, релігійні та інші причин та умов що позитивно впливають та навіть сприяють злочинності повинні досліджуватися державними інститутами. Перебудова цих детермінантів має найбільш важливе значення. Профілактичні заходи, спрямовані на запобігання злочинності, які застосовуються правоохоронними органами і громадськими формуваннями повинні бути на передовій становлення правової держави в якій верховенство права має найвищу силу.

На думку А. Зелінського, профілактика – це діяльність з усунення, нейтралізації або послаблення факторів, що породжують злочинність або сприяють їй. Отже, кримінологічна профілактика, як правило, не має адресного характеру, тобто не спрямована на конкретний злочин і полягає в усуненні криміногенних факторів взагалі. Вона забезпечується через запобігання криміногенним ситуаціям, їх усунення, послаблення дії криміногенних факторів і їх нейтралізації, захисту можливих об'єктів від посягань, правової та кримінологічної пропаганди серед населення [2].

Основні елементи та завдання профілактики антигромадських явищ:

1. Кримінальна статистика, яка є основою аналізу стану злочинності у суспільстві. Вона допомагає правоохоронним органам правильно організувати свою роботу щодо боротьби із злочинністю;

2. Ряд супутніх злочинності, негативних явищ. Ці прояви в кримінології іменуються «фоновими», а в соціології – «асоціальними». Кримінологія не може не брати їх до уваги, бо їх вплив на злочинність

суттєвий. Крім того, запобігання є найбільш ефективним, якщо воно починається на так званій стадії ранньої профілактики;

3. Поведінка потерпілого. Для позначення цього аспекту в науковій літературі з'явився термін «віктимологія» – вчення про жертву злочину. У кримінологічних дослідженнях до недавнього часу основна увага приділялась виключно поведінці злочинця, а взаємозв'язок між поведінкою злочинця та потерпілого викликав незначний інтерес. Разом з тим потерпілий є другою стороною, яка причетна до злочину. Саме він вступає в безпосередні відносини з злочинцем;

4. Методика аналізу злочинності. При проведенні кримінологічних досліджень використовують різні методи – соціологічні, статистичні, математичні, психологічні, запозичуючи їх з інших наук і пристосовуючи до проблеми, що вивчається. Застосування цих методів дозволяє науці проникнути у суть досліджуваних явищ, успішно вирішувати задачі, що стоять перед нею;

5. Прогнозування злочинності, а також планування заходів щодо її запобігання. Актуальність і перспективність цієї проблеми пояснюється тим, що вона є складовою частиною більш ємкісного поняття «злочинність», яке охоплює минуле, сучасне і майбутнє злочинності. Застосування необхідних заходів щодо її запобігання неможливе без відповідного планування цих процесів [3].

Основними завданнями профілактики антигромадських явищ є:

1. Систематичне виявлення та аналіз явищ, процесів, факторів, ситуацій, обставин, детермінуючих (обумовлюючих) злочинність.

2. Виявлення і вивчення протиріч та конфліктів, які ведуть до виникнення та реалізації злочинних намірів, а також формування особи злочинця.

3. Отримання достовірних знань про все те, що складає її предмет.

4. Наукове забезпечення правоохоронних органів рекомендаціями щодо усунення або нейтралізації явищ, які сприяють антисуспільній злочинній поведінці.

5. Наукова розробка заходів щодо постійного виявлення осіб, від яких можна чекати вчинення злочинів, їх вивчення і застосування ефективного профілактичного впливу на них [3].

Політика у сфері профілактики та запобігання злочинності повинна ґрунтуватися на певних принципах. До таких основних принципів належать гуманізм, наукова обґрунтованість, законність, економічна доцільність, комплексність, раціональність та інші. Найбільш важливими серед них є принцип гуманізму, який полягає в тому, що профілактика як особливий вид діяльності, як правило, пов'язана із завданням конкретним особам позбавлень та правообмежень і спрямована на запобігання з боку конкретних осіб та принцип економічної доцільності як фактор, що тонально визначає всі думки і вчинки та полягає в тому, що витрати на проведення

профілактичних заходів злочинності повинні бути економічно обгрунтованими.

Профілактична діяльність неможлива без кримінологічних досліджень, за допомогою яких вивчаються стан і тенденції злочинності, причини й умови, що впливають на її територіальні особливості, тощо. За допомогою таких досліджень конкретизуються завдання й об'єкти профілактики, основні напрями й засоби запобіжного впливу, коло суб'єктів. У цьому виявляється принцип наукової обгрунтованості [4].

Важливе значення для ефективної діяльності по запобіганню має принцип законності. Правові основи профілактики повинні регламентувати її основні напрями й форми, компетенцію суб'єктів, підстави для застосування заходів індивідуально-профілактичного впливу, а також передбачати гарантії захисту прав і законних інтересів осіб, стосовно яких вони здійснюються. Також в профілактиці антисоціальних явищ значущим є принцип економічної доцільності полягає в тому, що при плануванні профілактичної діяльності необхідно враховувати майбутні витрати на плановані заходи, оскільки вони можуть залишитися невиконаними через надмірну вартість.

Отже, поняття «профілактика злочинності» стосується особливої соціально керованої діяльності, що характеризується як свідомий, цілеспрямований процес запобігання будь-яких порушень соціальних норм.

Список використаних джерел

1. Джужа О. М., Іванов Ю. Ф. Кримінологія: Навчальний посібник. Київ: Вид. Паливода А.В., 2006. 264 с.
2. Зелінский А.Ф. Кримінологія. Харків, 2000. 368 с.
3. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів / І. М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд; За ред. професор. І.М. Даньшина. Харків: Право, 2003. 352 с.
4. Кримінологія: навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. Ф. Іванов, П. М. Опанасенко, В.Г. Пшеничний, В.Г. Сюрвачик; За заг. ред О. М. Джужи. Київ: Прецедент, 2004. 208 с.
5. Кримінологія : навч.-метод. посіб. / Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Атіка, 2003. 400 с.